

Організація освітнього процесу в різновіковій групі вихованців закладів дошкільної освіти (методичні рекомендації)

На сучасному етапі розвитку та реформування дошкільної освіти та враховуючи реалії сьогодення в яких перебуває наша держава, увагу освітян дошкільної ланки все більше привертають проблеми освіти дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти з різновіковими групами.

Дискусії навколо проблеми діяльності різновікових груп дитячого садка не згасає ані серед освітян, ані серед батьків вихованців, а, подекуди, набирає й нових обертів. Педагоги, здебільшого, нарікають, що складно організувати освітній процес у таких групах, а батьки переймаються тим, чи ефективно спільне виховання дітей різного віку.

Робота з дітьми у змішаних різновікових групах доволі складна, від вихователя вимагають високої професійної майстерності, знання специфіки одночасної роботи з дітьми різного віку, уміння співвідносити програмові вимоги з індивідуальними особливостями вихованців, здатності розуміти й бачити кожну дитину, а також усю групу в цілому [1].

Звертаємо увагу педагогів – організація освітнього процесу з дітьми різного віку залежить від різних умов, змісту і форм здійснення освітньої діяльності з дошкільниками. Для того щоб освітній процес у різновікових групах здійснювався ефективно радимо скористатися рекомендаціями.

Перш за все, потрібно визначити специфіку групи. Щоб група отримала статус різновікової, у ній має бути збережена «вікова симетрія»: наявність кількох більш-менш однакових за кількістю міні груп дітей різного віку.

Різнорікову групу, зазвичай, формують за принципом суміжного віку: в один колектив об'єднують дітей молодшого та середнього або середнього та старшого віку. Тому, необхідно розпочати роботу з того, що проаналізувати склад вихованців, зокрема, визначити якого віку дітей найбільше чи найменше; який віковий розрив між дітьми; скільки міні груп за віком можна утворити. Від сформованого складу різновікової групи залежатиме подальша організація освітнього процесу [2].

Наступне, на що необхідно звернути увагу – організація оптимального розпорядку дня. Для того, щоб створити умови для комфортного перебування дітей у різновіковій групі, вихователі мають дотримувати основних компонентів розпорядку дня: сон, харчування, прогулянка, ранкова гімнастика, обговорення майбутніх справ тощо. При цьому, важливо вносити в повсякденне життя дітей елементи сюрпризності, наприклад створювати проблемні й ігрові ситуації, використовувати казкових персонажів тощо.

До розпорядку дня дітей різного віку висувають вимоги: від віку залежить тривалість сну, організованої освітньої діяльності тощо. Щоб не порушувати вимоги, радимо створити гнучкий розпорядок та орієнтуватися, насамперед, на норми для наймолодших дітей у групі.

Гнучкий розпорядок дня дає змогу вихователю не лише забезпечити вільний вибір діяльності, а й вільно розподіляти діяльність дітей протягом

дня, залежно від погодних умов та освітніх завдань. При цьому, педагогу варто не забувати радитися з дітьми про те, чим вони хочуть займатися.

Для того, щоб запобігти порушенням розпорядку дня, можливо організувати «шефство» всередині дитячого колективу. Кожна дитина має свій індивідуальний темп і швидкість діяльності. У різновіковій групі ця різниця стає помітнішою. Якщо вихователь підлаштовуватиметься під усіх вихованців, то порушить розпорядок і спровокує стресову ситуацію, коли всій групі доводиться чекати найповільніших. Щоб уникнути цього, можливо звернутися до старших у групі дітей за допомогою [4].

«Шефство» над молодшими дошкільниками полягає в тому, що дітям старшого дошкільного віку доручають грати з малюками, допомагати їм збиратися на прогулянку, навчати їх прибирати іграшки, накривати на стіл, чергувати в куточку природи тощо. А після прогулянки, старшим дітям під силу збирати виносний матеріал на ділянці та допомагати заводити молодших у групу. А ще старші діти можуть навчати підопічних прибирати ліжко після денного сну, підтримувати лад у шафці, виконувати доручення дорослих і, по змозі, допомагати розв'язувати конфлікти між малюками [4].

Переваги такого прийому: педагог створює умови, щоб усі діти спілкувалися, та формує дружнє середовище. А також, коли вихователі хвалять дітей за допомогу, це піднімає та зміцнює їхню самооцінку.

Акцентуємо увагу педагогів, що у різновіковій групі діти відрізняються не лише за рівнем знань і вмінь, а й за віковими особливостями, тому освітня діяльність дошкільників у різновіковій групі має свої особливості.

Організована освітня діяльність проводиться підгрупами, чергуючи заняття вихователя із заняттями педагогів-спеціалістів із фізичного, музичного виховання, образотворчої діяльності.

Заняття з фізичного, музичного виховання проводяться спільно та по підгрупах, у залежності від необхідності й доцільності.

Під час підготовки до заняття, необхідно виокремлювати його основну змістову частину. Саме в ній мають брати участь діти всіх вікових груп. Інші частини заняття необхідно вибудовувати відповідно до принципу варіативності, урахувавши вікові особливості, знання та навички дошкільників. Щоб поліпшити освітню роботу з дітьми, краще об'єднати їх у підгрупи. Залежно від мети діяльності, у занятті можуть брати участь як однолітки, так і бути різновіковими [3].

Щоб участь дітей в організованих формах роботи була регламентованою, краще розпочинати або завершувати заняття для дітей різного віку поетапно. Наприклад, діти молодшого дошкільного віку можуть пізніше розпочинати заняття чи раніше вийти з нього.

Зазначаємо, що важливою умовою організації освітньої діяльності у різновіковій групі є створення відповідного розвивального середовища. У різновіковій групі в організації освітнього процесу на противагу фронтальним, переважають групові й індивідуальні форми роботи. Щоб у педагогів була змога їх організувати, потрібно створити в групі відповідне розвивальне середовище. Для цього необхідно розподілити групове

приміщення на умовно відокремлені осередки за допомогою шафок, невисоких пересувних ширм, консолей, м'яких модулів тощо. Обладнати окремі осередки для різних активностей та відпочинку дітей різного віку. У групі мають бути осередки для рухової, ігрової, образотворчої, конструктивної діяльності. Для відпочинку та самостійної діяльності дітей варто створити окремі «тихі куточки» з м'якими меблями: для молодших дітей – у груповій кімнаті, а для старших – у спальні. Таке зонування дасть змогу вихователям різновікової групи встановити баланс між спільною та індивідуальною діяльністю дітей.

Педагогам необхідно розмістити у групі багатофункціональні матеріали та ігрове обладнання. Вони мають відповідати інтересам дітей різного віку та статі. Що різноманітніше розвивальне середовище в групі, то більше в дітей можливостей виявити свої індивідуальні особливості.

Важливо підготувати осередки з матеріалами та іграми для моделювання, пошуку та експериментування. Доступ до цих матеріалів має бути в усіх дітей групи незалежно від віку. Педагогу важливо звертати увагу, щоб старші діти допомагали молодшим оволодіти обладнанням та матеріалами.

У правильно організованому предметно-розвивальному середовищі різновікової групи діти постійно взаємонавчаються:

- старші дошкільники демонструють зразки дій і допомагають молодшим навчитися грати та спілкуватися, опановувати нові вміння;
- молодші навчаються у старших і дають їм змогу відчувати себе дорослими, відповідальними, впевненими у своїх можливостях [1].

Під час такої взаємодії молодші діти легко, без спеціального навчання, засвоюють знання, стиль взаємин, навички діяльності, реакції на дії інших тощо. А старші, навчаючи малюків, ґрунтовніше засвоюють наявні знання та вдосконалюють уміння.

Звертаємо увагу, що освітній процес у різновікових групах слід планувати за тими самими принципами, що й у групах однолітків. Але варто наголосити: плануючи освітній процес, вихователь має обов'язково враховувати психофізичні особливості кожного віку. Тому педагог має добре знати програму всіх вікових груп і доцільно поєднувати різний програмовий матеріал протягом одного заняття, продумувати, чим будуть займатися діти кожної вікової підгрупи [2].

Кожний педагогічний колектив має змогу обрати, яку структуру матиме план різновікової групи та що в ньому відобразатимуть вихователі.

Плануючи освітню діяльність у різновіковій групі рекомендуємо використовувати перспективний та календарний плани освітньої діяльності.

Пропонуємо впроваджувати потижневе планування освітнього процесу. Для цього підходу ключовим є не сітка занять, а способи організації життєдіяльності дітей – індивідуальний, підгруповий, загальногруповий.

Якщо у групі є вікова більшість, то, складаючи план освітньої діяльності, краще взяти за основу програмові завдання саме для дітей цього віку, та доповнити план завданнями для інших вікових груп. За наявності

кількох рівних вікових груп варто зосередитися на виборі таких тем, які передбачають можливість спільної роботи всіх дітей.

Ще одне важливе завдання у діяльності різновікових груп – організація взаємодії вихователів і батьків, спрямованої на активну участь родини в життєдіяльності дітей, спільне переживання всіх подій.

Практика створення різновікових груп сприяє повноцінному тісному спілкуванню педагогів з батьками. Успішно реалізувати взаємодію можливо під час занять, спільних проєктів, акцій, свят і розважальних заходів, у яких батьки є активними учасниками освітнього процесу. Співпраця, партнерство, творчість, толерантність – запорука успішної взаємодії дитячого закладу і родини. Діяльність педагогічного колективу тільки тоді буде плідною, якщо матиме продовження в родині.

Зазначимо, найголовніша особливість організації роботи в різновіковій групі – це пріоритет індивідуального підходу до кожної дитини. Різновікові групи мають перевагу – можливість розширювати соціальний досвід дошкільників, адже дитині легше перейняти навички діяльності в іншій дитині, ніж у дорослого. Виховання дітей у різновіковій групі багато в чому схоже на сімейне виховання: старші навчаються піклуватися про малюків, а через рік-два колишні малюки так само піклуються про найменших. А небайдужий педагог – запорука стійких позитивних результатів освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Бадер С. Від трьох до семи, або Як організувати освітній процес у різновіковій групі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2020. № 11. С. 4-7.
2. Нечипорук Н. Особливості організації освітнього процесу в різновіковій групі. ТОВ «Мандрівець», 2014. 184 с.
3. Михайлова А.І., Кушнарєнко Е.М. Організація роботи з дітьми різновікових груп. Харків: Ранок, 2008. 148 с.
4. Савінова Н. Як поліпшити діяльність різновікової групи: п'ять завдань для вихователя. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2022 № 7. С. 37-42.

Методист з дошкільної освіти
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку
Сумського ОППО

Л.Б. Міщенко